

CIVILNÁ PODPORA OBRANY

Kristián MATOUŠEK, Peter MARCHEVKA¹

SUMMARY:

Civil Emergency Planning be all together with defence planning inseparability part international system safeness NATO. Involve coordination planning, preparation and provision furnished membership country with goal form and maintain civil sources on collective support strategic aim Alliances. Contribution designs feasible solution exploitation source, who dispose civilian sector, to support defence Slovak republic.

ÚVOD

Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom programovom vyhlásení zaviazala zabezpečiť, aby ozbrojené sily pri obrane štátu a orgány verejnej moci pri krízových situáciách boli podporované systémom civilného núdzového plánovania.

Obranné aspekty civilného núdzového plánovania sú súčasťou podpory obrany v rámci systému obranného plánovania.

Podpora obrany je súčasťou obrannej legislatívy Slovenskej republiky a je vnímaná ako zložka štruktúry národného obranného plánovania. Je zabezpečovaná nielen Ministerstvom obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“), ale aj ústrednými orgánmi štátnej správy, ostatnými orgánmi štátnej správy a orgánmi samosprávy.

Cieľom predkladaného článku o civilnej podpore obrany je predstavenie zámeru na **transformáciu systému obranného plánovania v oblasti podpory obrany a systému civilného núdzového plánovania** v rovine jeho obranných aspektov, na moderný systém civilnej podpory obrany.

Úpravy v predmetnej oblasti sú navrhované z dôvodu precíznejšieho vyjadrenia obranných aspektov v systéme civilného núdzového plánovania, najmä civilnej podpory vojenských operácií a operácií na odstraňovanie následkov krízových situácií, vrátane podpory orgánov verejnej moci. Je žiaduce dosiahnuť stav,

aby systém obranného plánovania a systém civilného núdzového plánovania boli vzájomne interoperabilné a komplementárne.

Súčasný pohľad na dynamiku bezpečnostnej situácie, je chápaný ako prechod od klasického modelu obrany a ochrany, smerom k ucelenej predstave o bezpečnosti občana, v ktorej dominuje snaha komplexne eliminovať najmä asymetrické ohrozenia ako napr. terorizmus.

Vo svojej podstate ide o opustenie pozície mať veľké množstvo prevažne ťažkých zbraní, ktorými sa deklarovala obranyschopnosť štátu. V súčasnosti sa javí ako zmysluplná požiadavka na budovanie moderných, nasaditeľných, udržateľných a použiteľných síl, ktoré sa budú schopné podieľať na celej škále misií Severoatlantickej aliancie vrátane operácií vysokej intenzity. Sily musia byť agilné, interoperabilné, dobre vyzbrojené a vystrojené, vycvičené a vedené tak, aby dokázali plniť náročné úlohy v zložitom bezpečnostnom prostredí a používať silu selektívnym spôsobom. Do popredia sa dostávajú požiadavky na vytváranie spoločných spôsobilostí ozbrojených síl a bezpečnostných zborov s cieľom dosiahnutia synergického efektu pri ich nasadení. Nezanedbateľnou otázkou je posilnenie alebo vystriedanie profesionálnych ozbrojených síl na čo sú spravidla využívané aj jednotky aktívnych záloh.

V tejto súvislosti sa ako možná cesta javí vypracovanie **spoločného katalógu spôsobilostí ozbrojených síl a bezpečnostných zborov**, ktorý bude slúžiť najmä na podporu

¹ Matoušek, K., Ing., Marchevka, P. Ing., PhD., Sekcia obranného plánovania a manažmentu zdrojov, Ministerstvo obrany SR, Kuzovova 8, 83103 Bratislava, e-mail : matousekk @mod.gov.sk marchevkap @mod.gov.sk.

rozhodovacích procesov politických orgánov štátu.

1. OBRANNÉ ASPEKTY CIVILNÉHO NÚDZOVÉHO PLÁNOVANIA. CHARAKTERISTIKA CIVILNEJ PODPORY OBRANY

Civilné núdzové plánovanie (ďalej len „CNP“) je neoddeliteľnou súčasťou medzinárodného systému bezpečnosti v rámci obranného plánovania NATO. Zahŕňa koordináciu plánovania, prípravu a zabezpečovanie opatrení členských krajín s cieľom vytvárať a udržiavať civilné zdroje na kolektívnu podporu strategických cieľov Severoatlantickej aliancie.

V rámci tejto podpory sú harmonizované národné zámery a prostriedky (kapacity) členských štátov. Spoločnými plánmi sa zabezpečuje pripravenosť a funkčnosť vyčlenených síl a prostriedkov (spravidla dopravných kapacít, zdravotníckych zariadení, komunikačných a informačných prostriedkov a ďalších zdrojov) na odstraňovanie následkov krízových situácií. Riadiace nástroje a plánovacie mechanizmy, vrátane vytvárania a udržiavania týchto prostriedkov zostávajú v rukách národných orgánov členských štátov.

Hlavné úlohy CNP zohľadňujú základné bezpečnostné úlohy Severoatlantickej aliancie. V tomto ponímaní ide o civilnú podporu vojenských operácií, ale aj o operácie na riešenie a odstraňovanie následkov kríz alebo poskytovanie podpory pre národné orgány a ochranu civilného obyvateľstva. CNP ma za úlohu riadiť príslušné činnosti a podieľať sa na zachovávaní bezpečnosti v krízových situáciách.

V nadväznosti na zmenené bezpečnostné prostredie, v ktorom vo zvyšujúcej miere narastá potreba súčinnosti a spolupráce v rámci členských krajín NATO a EÚ je CNP na medzinárodnej úrovni koordinované Vyším výborom NATO pre CNP.

Na úrovni Slovenskej republiky je potrebné rozpracovať zásady CNP v právnych normách, ale aj v exekutívnych dokumentoch ako napr. v úlohách dlhodobých plánov a v zámeroch a cieľoch strednodobých programov, vrátane priorit finančného rozpočtovania.

V zákone č.319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších prepisov je vecne definovaný obsah podpory obrany. Ministerstvá a ďalšie ústredné orgány s celoštátnou pôsobnosťou, orgány miestnej štátnej správy, vrátane orgánov samosprávy, právnických osôb a fyzických osôb s oprávnením na

podnikanie zabezpečujú rozvoj a udržiavanie infraštruktúry, tovarov a služieb. V celom procese zohrávajú podstatnú úlohu najmä civilné orgány a organizácie. Predmetné ustanovenie o podpore obrany štátu je z tohto aspektu vnímané a implementuje sa smerom k „materiálnej stránke veci“, čo odpovedá aliančnej charakteristike predmetných odborných činností. V terminológii NATO je táto oblasť vyjadrovaná ako civilná podpora vojenských operácií.

V národných politicko-vojenských dokumentoch Slovenskej republiky ako napr. Obranná stratégia Slovenskej republiky je však podpora obrany chápaná širšie a zahŕňa aj oblasti diplomacie, strategického spravodajstva a medzinárodnú politicko-vojenskú spoluprácu. Vzhľadom na vymedzenie pojmu podpora obrany a medzinárodné poňatie CNP v NATO a EÚ, je potrebné ich zosúladiť. Pre systém národného obranného plánovania navrhujeme **zmeniť doteraz používaný termín „Podpora obrany“** na „**Civilná podpora obrany**“.

Civilná podpora obrany bude explicitne vyjadrovať podporu civilných organizácií vojenským operáciám a na druhej strane bude spresňovať úlohy ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „ozbrojené sily“) pri podpore operácií na riešenie následkov krízových situácií, vrátane podpory orgánom verejnej moci.

Na vedenie operácií musia byť ozbrojené sily všestranne vybavené. Ozbrojené sily samé o sebe však nie sú schopné zabezpečovať všetky potrebné tovary, zásoby a služby pre svoju činnosť. V tejto situácii je možné:

- a) zabezpečovanie vecného podielu príslušných ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, orgánov miestnej štátnej správy, vrátane orgánov miestnej samosprávy v ich vlastných rozpočtových kapitolách na základe požiadaviek ministerstva obrany na vytváraní a udržiavaní požadovaných zásob, činností a služieb, alebo
- b) všetky finančné zdroje vyčleňované iným ministerstvám a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy na zabezpečenie podpory obrany sústrediť v rozpočtovej kapitole ministerstva obrany a všetko potrebné pre ozbrojené sily zabezpečovať na zmluvnom základe.

Kladom riešenia, keď sú všetky finančné prostriedky na zabezpečenie obrany sústredné u jedného rezortu je transparentnosť a adresnosť využívania pridelených zdrojov. Nedostatkom riešenia, keď sú finančné zdroje alokované viacerými rezortmi, je skutočnosť,

že ministerstvo obrany na zabezpečovanie týchto zdrojov musí používať zložité koordinčné mechanizmy, ktoré sú v praxi často zdĺhavé a ťažkopádne.

Podrobnejšia analýza možností zabezpečovania civilnej podpory obrany poukazuje na fakt, že obe riešenia sú možné a v praxi použiteľné, vrátane ich kombinácie.

V podmienkach Slovenskej republiky je zabezpečovanie požiadaviek ozbrojených síl uskutočňované prostredníctvom **medzirezortného programu Podpora obrany** a časť úloh sa realizuje prostredníctvom medzirezortného programu Hospodárska mobilizácia.

Zabezpečovanie úloh obrany najmä v oblasti hospodárskej mobilizácie, neumožňuje adresné zaistovanie tovarov, zásob, služieb a činností len na podporu obrany štátu, pretože sa nedarí exaktne oddeliť (a objektívne to v mnohých prípadoch ani nie je možné) finančné zdroje na podporu obrany štátu od finančných zdrojov na zabezpečenie takých bezpečnostných činností, ktoré sú prioritne alokované pre účely napr. civilnej ochrany obyvateľstva.

Systém hospodárskej mobilizácie založený na kontraktáčnom spôsobe musí byť jednoduchší a transparentný moderný systém, ktorý reflektuje najmä na skutočnosť, že sa zásadným spôsobom zmenil charakter hospodárstva, ktoré funguje na tržných princípoch a mechanizmoch, čo vytvára nové možnosti na pružnejšie obstaranie potrebných zásob, tvarov a služieb požadovaných na zabezpečenie podpory ozbrojených síl.

Vlastne aj samotné zloženie ozbrojených síl, ktoré sú budované na profesionálnej báze si vyžaduje inú úroveň ich vybavenia a zabezpečovania. V neposlednom rade ide aj skutočnosť, že komodity napr. niektoré náhradné diely, sa už na území štátu nevyrábajú a bude nutné ich obstarávať v zahraničí.

Podstatný vplyv na zabezpečenie obrany majú aj zmeny v oblasti časových faktorov vývoja bezpečnostnej situácie. Predlžila sa doba výstrahy na rozpútanie konfliktu veľkej intenzity, ale na strane druhej sa výrazne skrátila doba výstrahy pred asymetrickými ohrozeniami.

Z uvedeného vyplýva, že nebude potrebné udržiavať tak rozsiahle zásoby čo by sa mohlo v konečnom dôsledku prejavovať znížením vynakladaných finančných zdrojov v tejto oblasti. Inak povedané profesionálne ozbrojené sily musia mať na vedenie operácií všetko potrebné a v

takom rozsahu a sortimente, ktorý je v súlade so strategickými požiadavkami.

Najvhodnejším variantom sa preto javí kombinovaný systém, ktorý umožňuje saturovať požiadavky ozbrojených síl na civilnú podporu obrany v systéme programového rozpočtovania a zároveň otvára možnosti ich zabezpečovania aj na báze kontrahovania požadovaných komodít a služieb.

Skúsenosti zo susedných štátov ukazujú, že sú používané rôzne modely zabezpečovania civilnej podpory ozbrojených síl. V Rakúskej republike je civilná podpora obrany zabezpečovaná na komerčne zmluvnom základe, ale napr. v Českej republike prevláda systém hospodárskej mobilizácie. Vo vyspelých demokratických krajinách je bežný resp. prevláda model zabezpečovania podpory pre ozbrojené sily na komerčne zmluvnom základe.

Aj Slovenská republika už niektoré služby, činnosti a tovary pre potreby síl zabezpečuje moderným spôsobom - uzatváraním zmluvy o budúcej zmluve na konkrétne dodávky služieb, tovarov a činností pre čas vojny a vojnový stav. Tento trend je zjavne na vzostupe a postupne sa pravdepodobne nevyhneme skutočnosti, že bude prevládať.

Civilná podpora obrany vyjadruje rozvoj a udržiavanie obrannej infraštruktúry, tovarov, služieb a činností, ktoré sú poskytované ozbrojeným silám na zabezpečenie obrany štátu, a ktoré sa uhrádzajú zo štátneho rozpočtu. Obranná infraštruktúra² slúži v čase vojny alebo vojnového stavu na zabezpečenie obrany štátu.

Moderný systém civilnej podpory obrany musí zabezpečiť profesionálne ozbrojené sily potrebným vybavením. Pretože sa nepredpokladá veľký rozsah mobilizačných úloh za účelom rozvinovania ozbrojených síl, čo sa v konečnom dôsledku môže prejavovať znížením mobilizačných rezerv pre potreby ozbrojených síl.

Analýza oblasti civilnej podpory obrany ukazuje, že existujú aj úlohy, ktoré majú dlhodobý charakter, a ktoré je nutné riešiť už v čase bezpečnosti (mieru). Medzi takéto úlohy patrí najmä vytváranie a udržiavanie chránených odolných priestorov na:

- rozvinutie miest riadenia a velenia s dôrazom na priestory rozvinutia hlavného mies-

² Zákon č.319/2001 Z.z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

- ta riadenia obrany, hlavného miesta velenia ozbrojených síl,
- zabezpečovanie a udržiavanie dopravných sietí na rozvíjanie a tranzit ozbrojených síl,
- zaistenie telekomunikačných sietí,
- zdravotnícke zabezpečenie,
- zásobovanie a doplňovanie strát a spotreby síl,
- ochranu a obranu strategických objektov,
- poskytovanie podpory hostiteľskej krajiny (HNS),
- vytváranie spoločnej infraštruktúry - bezpečnostné investície NATO (NSIP), vrátane rozvoja obranného výskumu a vývoja.

Požadované spôsobilosti sú rozvíjané a udržiavané v systéme národného obranného plánovania prostredníctvom medzirezortného programu Podpora obrany. Civilná podpora obrany bude nadväzovať na už existujúce podprogramy, ktoré sa môžu zmeniť alebo vytvoriť nové, a ktorých manažérmi sú dotknuté ministerstva, prostredníctvom, ktorých sú zabezpečované (vznikajú) požadované spôsobilosti ozbrojených síl s dôrazom na zásoby, služby a tovary. Gestorom programu je a naďalej zostane ministerstvo obrany.

V prípade, že pre ministerstvo obrany bude získavanie požadovaných komodít a služieb na zmluvnom základe výhodnejšie je možné uvedený program implementovať systémom kontraktácie požadovaných zásob, tovarov a služieb aj mimo určených subjektov hospodárskej mobilizácie.

Z dôvodu zamedzenia vzniku duplicit je žiaduce, aby sa nástrojom na zabezpečovanie potrebných spôsobilostí pre bezpečnostné zbory v oblasti CNP (napr. civilná ochrana obyvateľstva) reálne fungoval aj medzirezortný program v gescii Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“).

Implementácia oboch medzirezortných programov si vyžaduje mať stálu medzirezortnú koordinačnú komisiu, ktorá bude prerokúvať vyššie uvedené medzirezortné programové plány alebo sa bude ich koordinácia vykonávať ad hoc na báze zodpovedných štruktúr ministerstva obrany, ministerstva vnútra a dotknutých ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

Na všetkých stupňoch riadenia bude potrebné odborne a metodicky pripraviť ich riadiaci aparát.

2. NEVOJENSKÉ OHROZENIA, ÚLOHY OZBROJENÝCH SÍL A POŽIADAVKY NA CIVILNÚ PODPORU OBRANY

V nadväznosti na rozsah a možný charakter plnenia úloh obrany útvarmi profesionálnych ozbrojených síl, sa javí užitočné a výhodné mať **ako zálohu pripravené disponibilné sily a prostriedky**, ktoré budú spôsobilé aj na plnenie nevojenských úloh.

Susedné štáty ako Česká republika, Maďarská republika, Rakúska republika a Poľská republika, ale aj niektoré vyspelé krajiny veľkosťou porovnateľné so Slovenskou republikou ako napr. Dánske kráľovstvo takými silami disponujú. Uvedené sily sú predurčené na plnenie úloh, ktoré sa odborne označujú aj ako **teritoriálne úlohy**. Pod pojmom teritoriálne úlohy alebo úlohy plnené ozbrojenými silami na teritóriu najmä vlastného štátu, sa spravidla rozumejú operácie na odstraňovanie následkov asymetrických ohrození, vrátane podpory orgánov verejnej moci.

V podmienkach Slovenskej republiky sú ozbrojené sily nasadzované v súlade so zákonom č.321/2003 Z. z. o ozbrojených silách, v znení neskorších prepisov podľa jednotného plánu ako **posila na odstraňovanie následkov prírodných katastrof alebo priemyselných havárií** ak sú organické jednotky (objektové, hasičského a záchranného zboru alebo policajného zboru) nedostatočné alebo nepostačujú na podporu orgánov verejnej moci pri udržiavaní poriadku, vrátane pomoci v boji proti terorizmu. Účasť ozbrojených síl v týchto operáciách sa spravidla uskutočňuje formou **asistencie alebo podpory zložkám policajného zboru**. O nasadení ozbrojených síl rozhoduje vláda Slovenskej republiky.

Vzhľadom na krátku dobu výstrahy pred nevojenskými a zmiešanými ohrozeniami sú na takúto činnosť predurčené jednotky pravidelných ozbrojených síl. Na vystriedanie alebo posilnenie pravidelných ozbrojených síl je potrebné zvažovať aj zálohu síl a prostriedkov. Za týmto účelom je možné vytvoriť a udržiavať organizačné jadrá ozbrojených síl, ktoré budú schopné zabezpečovať vytváranie jednotiek s požadovanými spôsobilosťami, vrátane materiálneho vybavenia na plnenie úloh spojených s ochranou života, zdravia a majetku obyvateľstva. Tieto jednotky môžu byť vytvárané na platforme aktívnych záloh, čím sa posilní aj národný rozmer zodpovednosti za obranu štátu. Reálne nasadzovanie jednotiek na báze aktívnych záloh si následne vyžaduje primeranú úpravu interných právnych predpisov, ktoré

umožnia ich použitie a zaradenie do patričného stupňa pripravenosti. Najväčším prínosom týchto jednotiek je využitie dobrej znalosti miesta plnenia úloh, pretože budú doplňované na teritoriálnom princípe a môžu byť cielene pripravované na zásah vrátane pravidelného precvičovania na elimináciu prevládajúcich ohrození na danom teritóriu.

V súčasnosti sú na obranu strategických objektov obrannej infraštruktúry v čase vojny a vojnového stavu vytvárané pešie útvary zo zálohy ozbrojených síl. Sme toho názoru, že už v stave bezpečnosti je možná transformácia týchto peších útvarov na také útvary, ktoré bude možné použiť aj na posilnenie už nasadených síl a prostriedkov alebo na ich vystriedanie, čím sa odstráni ich jednouúčelové zameranie peších útvarov.

Podľa predbežných prepočtov a kalkulácií výcvik jedného pešieho útvaru (alebo troch rôznych peších rôt) vyžaduje náklady vo výške cca 1.2 mil. € ročne. V sume sú zahrnuté náklady na náhradu úspešnej mzdy, na ubytovanie, stravovanie, výcvik a exploatáciu techniky.

Podľa zákona č.321/2003 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, je vymedzené **miesto a úlohy ozbrojených síl pri riešení kríz**. Z hľadiska miesta a úloh ozbrojených síl pri riešení krízových situácií sa môže stať, že :

1. **Ozbrojené sily vystupujú ako podporovaný subjekt**, ktorý požadované vlastné sily a prostriedky (spôsobilosti) zabezpečuje prostredníctvom systému OP. Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy vystupujú v úlohe podporujúcich subjektov a zabezpečujú potrebné sily a prostriedky podľa platných všeobecne záväzných právnych predpisov a na základe požiadaviek ozbrojených síl. V koordinácii systémov OP a CNP existujú najmä tieto väzby a vzťahy:
 - 1.1. spôsob definovania požiadaviek na sily a prostriedky (spôsobilosti) uplatňovaných u podporujúcich ministerstiev a subjektov v rozsahu úloh ozbrojených síl a charakter obrany,
 - 1.2. mechanizmus realizovania požiadaviek má v plnom rozsahu zabezpečovať potrebnú úroveň koordinácie a akceptácie prioritných úloh obrany.
2. Ozbrojené sily podporujú orgány verejnej moci pri riešení kríz nevojenského charakteru. Orgány verejnej moci vystupujú ako podporované subjekty a ozbrojené sily ako podporujúce. Sily a prostriedky (spôsobi-

losti) orgánov verejnej moci sú zabezpečované prostredníctvom plánovania a plnenia bežných úloh týchto orgánov. V oblasti podpory orgánov verejnej moci ozbrojené sily tu existujú najmä tieto väzby:

- 2.1. **interoperabilita** síl a prostriedkov - orgány verejnej moci, ozbrojených síl a bezpečnostných zborov musia byť pripravené na spoločné pôsobenie,
- 2.2. **komplementarita** síl a prostriedkov - orgány verejnej moci, ozbrojených síl a bezpečnostných zborov musia mať spôsobilosti, ktoré sa vzájomne dopĺňajú,
- 2.3. **dostupnosť** síl a prostriedkov ozbrojených síl a bezpečnostných zborov na podporu orgánov verejnej moci v období krízovej situácie.

Pri riešení krízových situácií je potrebné:

1. v oblasti civilnej podpory činnosti ozbrojených síl vytvoriť **mechanizmus stanovovania požiadaviek na sily a prostriedky** (spôsobilosti) podporujúcich ministerstiev a ostatných subjektov,
2. v oblasti civilnej podpory operácií na riešenie následkov krízy, alebo podpory orgánov verejnej moci vytvoriť **mechanizmus spoločného** (koordinovaného) **plánovania**, ktorý zabezpečí, že sily a prostriedky orgánov verejnej moci a ozbrojených síl a bezpečnostných zborov budú schopné spolupráce a vzájomného dopĺňovania sa. Tým sa zabezpečí ich dostupnosť v období krízovej situácie.

V súčasnosti existujúce paralelne pôsobiace (oddelené) systémy OP a CNP rozvoja spôsobilostí do určitej miery komplikujú plánovanie a riešenie krízových situácií, ktoré si vo veľkej väčšine vyžadujú spoločné nasadenie všetkých dostupných síl, prostriedkov a zdrojov. Požiadavka na dostupnosť síl a prostriedkov má v súčasných zmenených bezpečnostných podmienkach vzostupný a zásadný charakter.

Z pohľadu členstva Slovenskej republiky v NATO bude potrebné celý systém harmonizovať a dať do súladu s Návrhom postupu pri implementácii systému reakcie NATO na krízy (NCRS).

Prvým krokom vzájomnej koordinácie medzi ministerstvom obrany a ministerstvom vnútra a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy je vykonanie **auditov spôsobilostí**.

3. SPOLOČNÉ SPÔSOBILOSTÍ OZBROJENÝCH SÍL A BEZPEČNOSTNÝCH ZBOROV PRI RIEŠENÍ NEVOJENSKÝCH OHROZENÍ

Vychádzajúc z doterajších skúseností môže byť na plnenie asistenčných úloh pri riešení krízových situácií nevojenského alebo zmiešaného charakteru nasadených do 1000 vojakov ozbrojených síl na dobu do 3 mesiacov a do 1200 vojakov na dobu do 1 mesiaca. V závislosti od závažnosti ohrozenia alebo po vyhlásení krízového stavu môžu byť tieto počty odpovedajúcim spôsobom upravené.

Na základe analýzy a porovnávania kvalitatívnych požiadaviek na sily a prostriedky ozbrojených síl a bezpečnostných zborov je potrebné nájsť spôsobilosti, ktorými v súčasnej dobe:

- a) nedisponujú a je nevyhnutné ich doplniť,
- b) nedisponujú, ale sú zahrnuté v súčasných plánoch rozvoja,
- c) disponujú a sú nadbytočné.

Vzhľadom na to, že súčasné rozvojové plány sú svojou štruktúrou vrátane použitej terminológie nejednotné a sú orientované skôr na rozvoj štruktúr síl ako na rozvoj spôsobilostí, je nevyhnutné vykonať transformáciu kvantitatívnych a kvalitatívnych požiadaviek na spôsobilosti, na typové jednotky, infraštruktúru, komunikačné a informačné systémy. Je potrebné prijať rozhodnutia o spôsobe realizácie danej spôsobilosti (napr. pokiaľ existuje požiadavka na stráženie určitého úseku hraníc, je potrebné rozhodnutie, akými prostriedkami táto požiadavka bude naplnená napr. strážnymi jednotkami, technickými prostriedkami alebo ich vhodnou kombináciou).

Možný algoritmus identifikácie nedostatkových spôsobilostí realizovaný na základe analýzy a porovnávania katalógu zoznamu kvantitatívnych a kvalitatívnych požiadaviek na spôsobilosti, ktorými v súčasnej dobe ozbrojené sily a bezpečnostné zbory disponujú je vyjadrený na obrázku č. 1.

Výstupom analýzy sú zoznamy požadovaných spôsobilostí, ktorými v súčasnej dobe ozbrojené sily a bezpečnostné zbory disponujú, alebo sú zahrnuté v súčasných plánoch rozvoja, disponujú a sú nadbytočné, a ktorými nedisponujú a je ich potrebné doplniť. Pre tieto spôsobilosti sa spracováva hodnotenie rizika, ktoré je spôsobené chýbajúcou spôsobilosťou, a tiež návrh spôsobu realizácie danej schopnosti.

Je nevyhnutné navrhnúť aj možné spôsoby realizácie nedostatkových spôsobilostí tak, ako boli identifikované a zabezpečiť koordináciu plánovania spôsobilostí medzi subjektmi v rámci jedného rezortu, a medzi rezortmi v rámci systému bezpečnosti štátu. Cieľom je dosiahnuť interoperabilitu, komplementaritu a

optimálne spoločné využitie týchto spôsobilostí na riešenie krízových situácií.

Vzájomnú koordináciu zabezpečiť prostredníctvom:

- a) v rezorte ministerstva obrany a v rezorte ministerstva vnútra vytvoriť spoločné plánovacie skupiny a na medzirezortnej úrovni koordináciu zabezpečiť prostredníctvom spoločných koordináčnych stretnutí napr. v rámci spoločného rokovania vo výboroch Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky alebo v ad hoc medzirezortnej plánovacej skupine,
- b) jednotlivé spôsobilosti viesť v spoločnom zozname (katalógu) spôsobilostí, ustanoviť zodpovedný subjekt, ktorý zabezpečí sumarizáciu súčasného stavu v danej oblasti u všetkých dotknutých subjektov, vykoná analýzu návrhov na ich doplnenie a zabezpečí koordináciu tak, aby bola daná spôsobilosť rozložená optimálne medzi zúčastnené subjekty. Pre vybrané spôsobilosti môže koordinácia vyústiť aj do spoločných projektov.

Princípy plánovania spôsobilostí:

- a) Plánovať iba tie spôsobilosti, ktoré je možné nadobudnúť a následne udržiavať v rámci dostupných zdrojov.
- b) Je potrebné vybrať riešenia navrhnuté na doplnenie danej spôsobilosti, ktoré sú efektívne, ale aj dostupné z hľadiska disponibilných zdrojov. To znamená nerozhodovať sa iba na základe nadobúdacej ceny, ale aj na základe ceny celého životného cyklu, a to v kontexte finančných nárokov celkovej štruktúry síl.
- c) K tomu je potrebné vyhodnotiť celkový nákladový model.

Celkový nákladový model tvoria prevádzkové náklady na udržiavanie spôsobilostí, ktorými ozbrojené sily a bezpečnostné zbory disponujú, a tranzitívne náklady (jednorazové) potrebné na doplnenie požadovaných spôsobilostí, alebo zrušenie nadbytočných spôsobilostí.

V súčasnej dobe, kedy dochádza k obmedzovaniu disponibilných zdrojov, je pravidlom, že finančné požiadavky na zabezpečenie nových spôsobilostí značne prekračujú možnosti.

Možné spôsoby riešenia - podľa obrázku č. 2:

- a) prehodnotenie návrhov spôsobov realizácie daných spôsobilostí, ktoré by mali predstavovať minimálne nevyhnutné požiadavky. V skutočnosti sa však prvé návrhy pohybujú na myslenej stupnici medzi 2 až 3, čo znamená, že:

- 1 - je nevyhnutné mať,
- 2 - je štandardné mať,
- 3 - je nadštandardné mať.

Prehodnotením dosiahneme posun medzi 1 až 2 úrovni, čo však obvyčajne problém nerieši.

b) druhým opatrením je prijatie rozhodnutia o akceptácii väčšej miery rizika. Tu vstupuje do rozhodovacieho procesu otázka pravdepodobnosti. Pre ohrozenia s menšou pravdepodobnosťou výskytu podstúpime riziko, že spôsobilosti budú doplnené neskôr, prípadne budú riešené formou záloh a v implementačných plánoch budú mať projekty realizácie daných spôsobilostí nižšiu prioritu.

c) tretím opatrením, ktoré môže byť vykonávané spolu s predchádzajúcim opatrením, je prehodnotenie a zníženie úrovne ambícií. Po úprave úrovne ambícií znovu vykonáme sumarizáciu všetkých scenárov, odvodíme celkový zoznam kvantitatívnych a kvalitatívnych požiadaviek na spôsobilosti a následne vyhodnotíme celkové náklady.

Z pohľadu logickej postupnosti odporúčame vykonať v **prvom poradí** strategické prehodnotenie bezpečnostného prostredia a vydať smernice na začatie plánovacieho cyklu.

Plánovací cyklus vykonať podľa navrhovaného modelu najskôr v rezortoch ministerstva obrany a ministerstva vnútra, a následne vykonať koordináciu prostredníctvom spoločných koordináčnych stretnutí dotknutých rezortov

V **druhom poradí** vykonať dlhodobé plánovanie, paralelne so strednodobým programovaním tak, aby potrebné finančné zdroje mohli byť alokované v rozpočte tretieho roka. Táto časová postupnosť napomôže oddeleniu priameho vplyvu „veľkej politiky“ od odborných otázok definovania požiadaviek a taktiež zabezpečí stabilitu v doplňovaní nedostatkových spôsobilostí.

Na základe strategických trendov vývoja a odvodených možných budúcich bezpečnostných hrozieb spracovať limitovanú sériu námětov scenárov plánovacích situácií, na riešenie ktorých je možné predpokladať spoločné nasadenie ozbrojených síl a bezpečnostných zborov. Následne navrhnuť varianty odozvy na danú krízovú situáciu, na čo je vhodné využívať počítačovú podporu v rámci simulačných programov.

Návrhy scenárov je potrebné vypracovať, na základe misií, ktoré vyplývajú zo schválených dokumentov bezpečnostnej a obrannej politiky najmä Bezpečnostnej stratégie Slovenskej

republiky, Obrannej stratégie Slovenskej republiky, doktríny, historických skúseností, typov misií spojencov (NATO, EÚ) a pod.

Úlohy pre ministerstvo obrany a ministerstvo vnútra budú navrhnuté na základe pôsobnosti príslušných ministerstiev.

V nadväznosti na uvedené je nevyhnutná novelizácia dotknutých všeobecne záväzných právnych predpisov.

4. ODPORÚČANIA A NÁVRHY

V oblasti novelizácie všeobecne záväzných právnych predpisov:

- [1] zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov § 26: „Civilnú podporu obrany tvorí civilná podpora vojenských operácií“ a operácie na riešenie následkov krízových situácií“³,
- [2] zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu, v ktorom sa definuje systém CNP s dôrazom na tie činnosti, ktoré budú v gescii ministerstva vnútra (napr. civilná ochrana a pod.), a činnosti ktoré budú delegované na ďalšie subjekty,
- [3] zákon č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti a o znení neskorších predpisov § 14: aktívne zálohy s dôrazom na definovanie úloh aktívnych záloh v krízovej situácii vrátane návrhu zmeny systému povolania na výkon mimoriadnej služby.

Vo vecnej oblasti:

- [1] v spolupráci s ministerstvom vnútra a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy vypracovať „Spoločný katalóg spôsobilostí ozbrojených síl a bezpečnostných zborov“,
- [2] v štruktúre ozbrojených síl v rámci otvorenia dlhodobého plánovacieho cyklu zväžiť vytvorenie organizačného jadra, ktoré umožní vytvorenie a rozvinutie aktívnych záloh,
- [3] vypracovať systém povolania a prípravy pre aktívne zálohy.

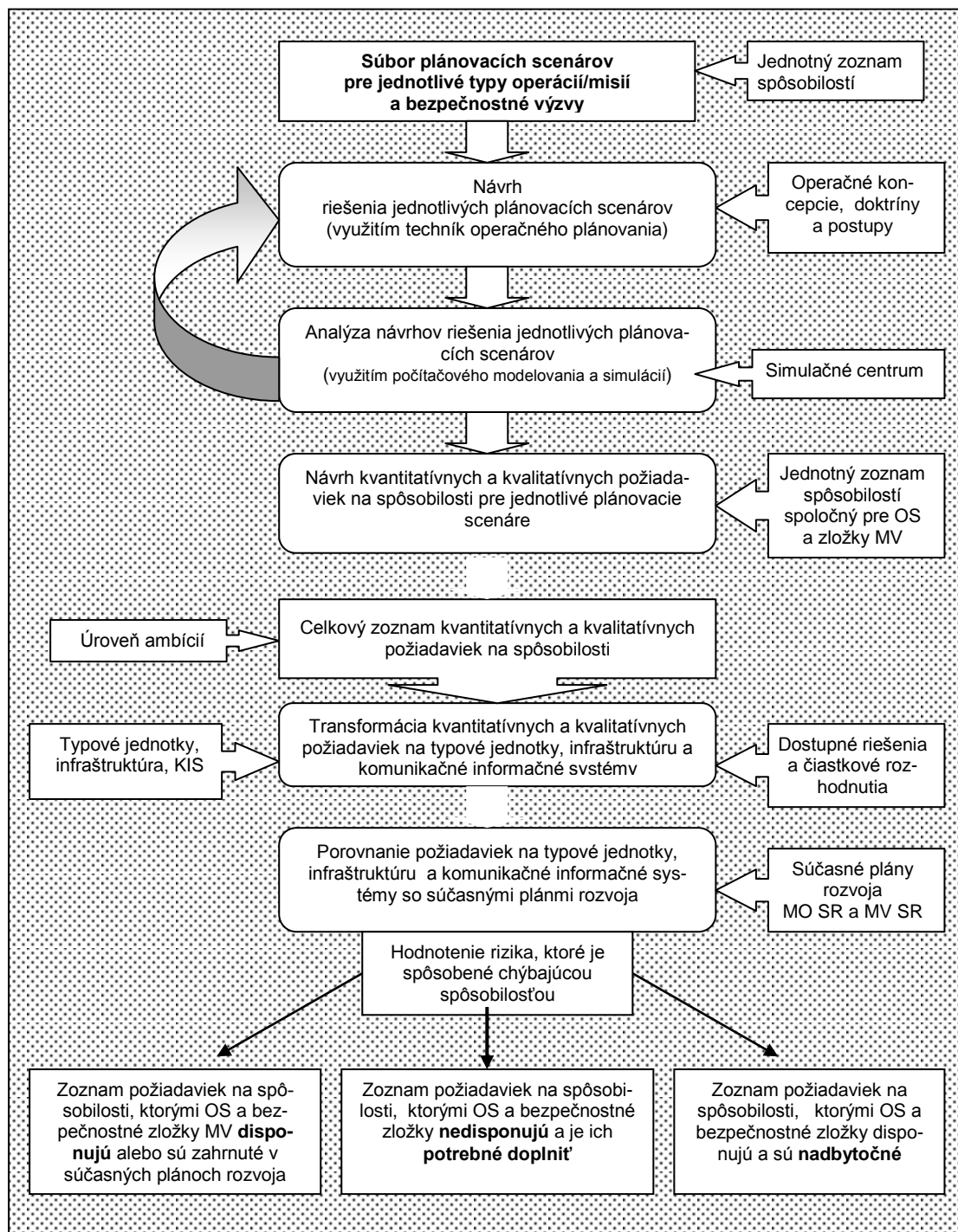
ZÁVER

Systém civilnej podpory obrany je potrebné upraviť tak, aby bol pojmovo, ale najmä vecne kompatibilný s chápaním tejto problematiky v NATO a EÚ.

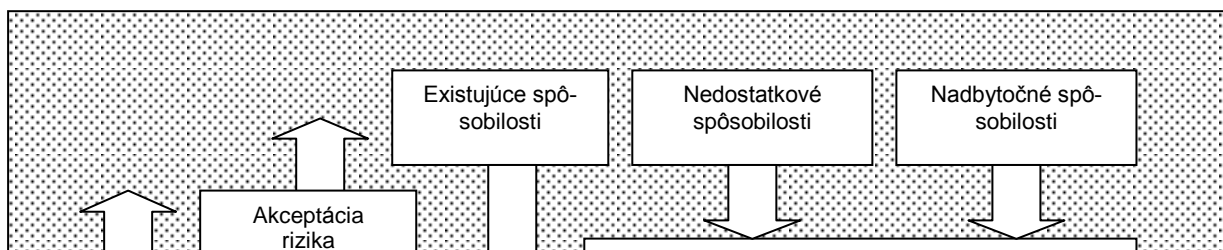
³ Ústavný zákon číslo 227/2002 o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, čl. 1, ods. 4.

Proces prípravy a koordinácie systémov OP a CNP nastaviť prostredníctvom systému manažmentu zmeny. Tento proces je možné rámcovo vykonať v časom horizonte do dvoch až troch rokov.

Výsledkom bude koherentný systém, schopný vzájomnej interoperability s komplementárnymi spôsobilosťami a dostupnými silami pre spoločné nasadenie síl v čase krízovej situácie.

Obrázok č. 1: Identifikácia nedostatkových spôsobilostí

Obrázok č. 2: Návrh nákladovo dostupných modelov možných riešení

LITERATÚRA

- [1] Dlhodobý plán prípravy a rozvoja obrany štátu s výhľadom do roku 2015, Bratislava, MO SR 2007.
- [2] MARCHEVKA, P. Civilné núdzové plánovanie a podpora obrany, In: Zborník zo 12. Vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Žilina 2008.
- [3] Konceptcia civilnej podpory obrany, Bratislava, MO SR 2007.
- [4] NOVÁK, L. a kol.: Krízové plánovanie, žilinská univerzita v Žiline/ EDIS- vydavateľstvo ŽU 2005.
- [5] Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, NR SR 27.9.2005.
- [6] Obranná stratégia Slovenskej republiky, NR SR, 23.9.2005.
- [7] NATO Handbook, Brussels, Belgium 2006.
- [8] Správe o audite krízového manažmentu štátu, Uznesenie vlády SR č. 310 z 27.3.2002.